

Activiteitenplan steenuil

Uitbreiding Kerkwijk en Meursweg in Didam

In opdracht van gemeente Montferland

Colofon

Rapportnummer	: 1868
Projectnummer	: 3206
Opdrachtgever	: Gemeente Montferland
Contactpersoon	: Mevr. R. Meiland
Opdrachtnemer	Staring Advies Jonker Emilweg 11 6997 CB Hoog-Keppel 0314 641910 info@staringadvies.nl www.staringadvies.nl IBAN NL87 RABO 03 88 40 73 44 Btw nr. NL8076.79.616.B01 KvK 09100544
Auteur(s)	: Ing. R. Boerboom
Controle	: S.J.J. Wamelink
Status	: Definitief
Datum	: 04-06-2018
Foto voorblad	: Plangebied Meursweg (foto: R. Boerboom)
Wijze van citeren	: Boerboom, R., 2018. Activiteitenplan steenuil, Uitbreiding Kerkwijk en Meursweg in Didam. Staring Advies, Hoog-Keppel.

Eigendom

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever. Het rapport blijft eigendom van de opdrachtgever. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d. m. v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Eigendom

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde natuurwet- en regelgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Staring Advies accepteert daarom op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van eventuele beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Staring Advies uitgevoerde onderzoek neemt. Staring Advies is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade van welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Staring Advies; opdrachtgever vrijwaart Staring Advies voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Kwaliteitszorg

Staring Advies is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het Netwerk Groene Bureaus is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoud

Inleiding	4
Projectomschrijving en activiteit	5
NAW-gegevens.....	5
Omschrijving activiteiten en werkzaamheden	6
Ingetekende topografische kaart	7
Doel en belang van de activiteiten.....	8
Planning en onderbouwing van de activiteiten.....	8
Verbodsbepalingen.....	9
Achtergrond van de inventarisatie	10
Methode van onderzoek.....	10
Technieken van inventarisatie	10
Periode van onderzoek	11
Kaart onderzoeksgebied steenuilonderzoek.....	11
Resultaten van de inventarisatie	12
Aanwezige beschermde soort(en).....	12
Aanwezige voortplantings- of vast rust of verblijfplaats(en).....	12
Omvang van de populatie	13
Beschrijving netwerk.....	18
Omgevingscheck.....	18
Effecten	19
Effecten van de werkzaamheden op de steenuil.....	19
Deskundige die betrokken is bij uw activiteiten en zijn/haar kwalificaties.....	19
Wijze waarop de effecten op de soort tijdens de werkzaamheden worden gevolgd.....	19
Voorkomen van negatieve effecten door de wijze van uitvoering van de werkzaamheden.....	21
Gunstige staat van instandhouding.....	23
Staat van instandhouding.....	23
Beïnvloeding staat van instandhouding door de werkzaamheden	23
Maatregelen	24
Tijdelijke maatregelen	24
Permanente voorzieningen	25
Maatregelen die leiden tot het voorkomen van het overtreden van een verbodsbepaling	28
Onderbouwing effectiviteit van de maatregel.....	29

Alternatieven	30
Alternatieve locatie.....	30
Alternatieve inrichting.....	30
Alternatieve werkwijze.....	30
Alternatieve planning	30
Literatuur	31

Inleiding

Bij een ruimtelijke ontwikkeling verlangt de huidige wetgeving een gedegen onderzoek naar flora en fauna in verband met de zorgplicht die de Wet natuurbescherming een plannenmaker oplegt. Uit de resultaten van een gericht natuuronderzoek, betreffende het plangebied 'uitbreiding Kerkwijk en Meursweg in Didam', is gebleken dat zich vlak bij het plangebied een vaste verblijfplaats van de steenuil bevindt. Deze vaste rust- en verblijfplaats ligt buiten het plangebied en blijven behouden. Door het realiseren van de geplande woningbouw gaat echter een gedeelte van het leefgebied van de soort verloren en wordt (tijdelijk) verstoord.

Ter behoud van de lokale populatie en bescherming van individuen dient voor deze jaarrond beschermde vogelsoorten een activiteitenplan opgesteld te worden. Dit activiteitenplan dient via een ontheffingsaanvraag getoetst te worden door de Provincie Gelderland. Mevrouw Meiland van de gemeente Montferland is betrokken bij het project en heeft Staring Advies verzocht om de maatregelen op te stellen en de ontheffing aan te vragen bij de Provincie Gelderland. Dit activiteitenplan vormt de onderbouwing bij de ontheffingsaanvraag.

Projectomschrijving en activiteit

NAW-gegevens

Adres: Kerkwijk en Meursweg
Plaats: Didam
Gemeente: Montferland
Provincie: Gelderland

Factuurgegevens opdrachtgever

Gemeente Montferland
T.a.v. mevr. R. Meiland
Bergvredestraat 10
6942 GK Didam

Beschrijving plangebied

Plangebied Kerkwijk

Het plangebied is gelegen in de gemeente Montferland, ten zuiden van de woonkern Didam (zie figuur 1). Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit enkele agrarische graslandpercelen en enkele smalle bermen. Opgaande begroeiing is niet aanwezig in het plangebied (zie figuur 2). Aan de zuidzijde, langs de Ruigenhoek, ligt een bredere berm met een wadi. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 6 hectare.

Het plangebied ligt ingesloten tussen de Nieuwe Meursweg aan de noordzijde, de Dijkestraat aan de oostzijde, de Ruigenhoek aan de zuidzijde en de Scholtenstuk en Ruige Huilakker aan de westzijde. Het plangebied grenst daarbij deels aan woonerven en deels aan de openbare weg. De omgeving van het plangebied bestaat verder uit de bebouwde kom van Didam, enkele braakliggende terreinen, agrarische percelen met enkele verspreid liggende boerderijen, de spoorlijn Arnhem-Winterswijk en verschillende wegenstructuren (zie figuur 1 en 2).

Plangebied Meursweg

Het plangebied bestaat uit een onbebouwd perceel aan de zuidzijde van de bebouwde kom van Didam (zie figuur 1). Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 2.950 m². Het betreft een extensief beheerd en deels verruigd graslandperceel zonder opgaande beplanting. Rondom het perceel is wel opgaande begroeiing aanwezig in de vorm van struweel, hagen en enkele bomen. Aan de zuidzijde grenst het plangebied aan de Meursweg, aan overige zijden grenst het plangebied aan particuliere percelen met veel opgaande begroeiing en tuinbeplantingen (zie figuur 2).

De omgeving van het plangebied bestaat uit de bebouwde kom van Didam, de spoorlijn Arnhem – Winterswijk, de rijksweg A12 en het buitengebied 'Oud-Dijk', met een afwisseling van agrarische percelen, verspreid liggende bebouwing en infrastructuur.

Omschrijving activiteiten en werkzaamheden

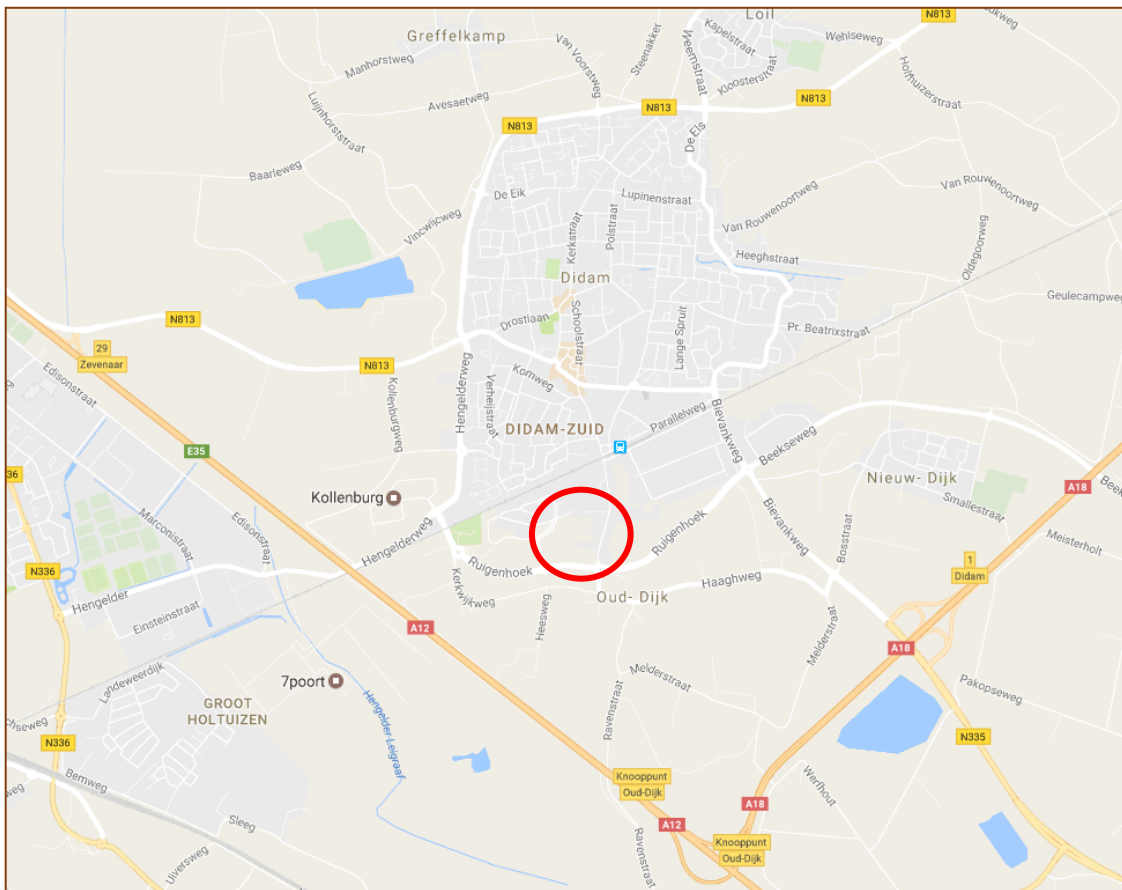
Op de locaties Kerkwijk en Meursweg zal woningbouw plaatsvinden. In de huidige situatie zijn beide plangebieden onbebouwd en bestaan uit agrarisch grasland (Kerkwijk) en een verruigd grasland (Meursweg). Uiteindelijk zullen de gronden bouwrijp gemaakt worden voor woningbouw en zullen vervolgens infrastructuur, riolering, nutsvoorzieningen etc. aangelegd worden. Het betreft het realiseren van circa 100 woningen in het deelgebied 'Kerkwijk' en circa 10 woningen in het deelgebied 'Meursweg'.

In het inrichtingsmodel voor de geplande woonwijk Kerkwijk blijft een groenstrook aan de zuidzijde (wadi) en enkele graslandpercelen aan de noordzijde van het plangebied behouden. De open ruimte aan de noordzijde van de geplande woningbouw valt buiten het plangebied. Het huidig gebiedsgebruik wordt hier voortgezet. In het inrichtingsmodel wordt in en langs de nieuwe woonwijk bomen aangeplant en is er ruimte voor openbare groenstroken (zie figuur 1).

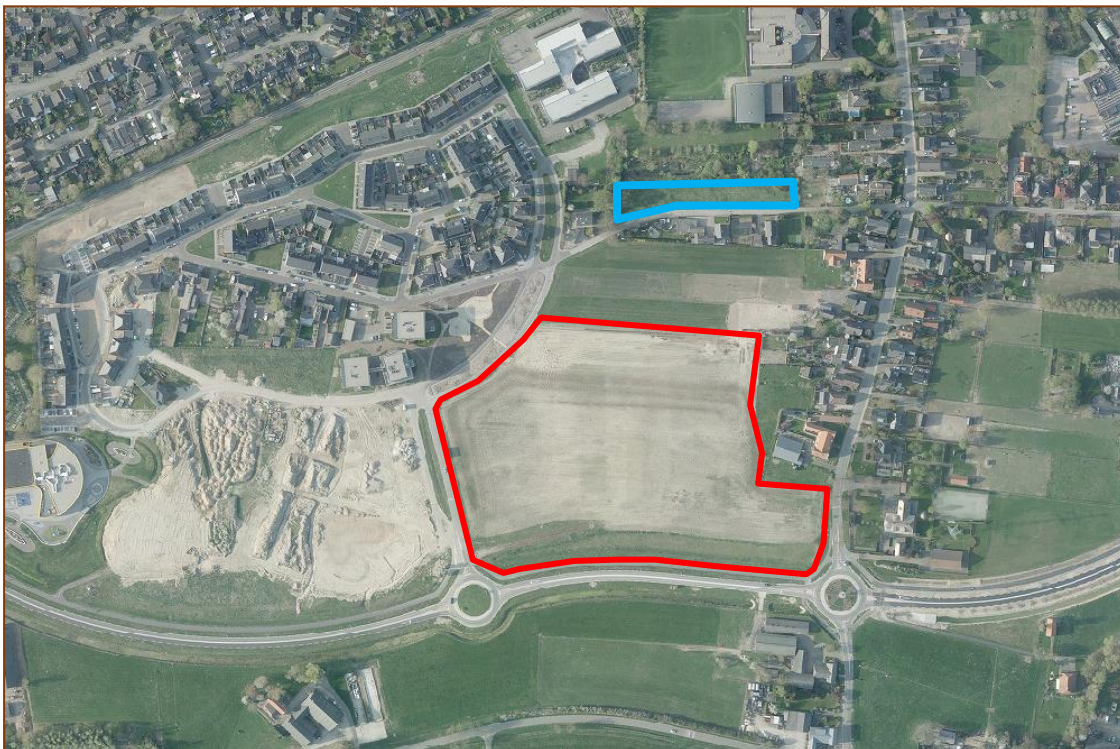

Figuur 1. Inrichtingsmodel plangebied Kerkwijk.

Ingetekende topografische kaart

Figuur 2. Ligging van het plangebied (rood), bron: Google Maps (2016).

Figuur 3. Luchtfoto van het plangebied Kerkwijk (rood) en Meursweg (blauw), bron: Provincie Gelderland (2016).

Doel en belang van de activiteiten

Al enige jaren is de nieuwbouw woonwijk Kerkwijk in Didam in uitvoering. Tijdens de crisis is het bouwtempo verlaagd en is besloten om niet voor heel Kerkwijk het bestemmingsplan te wijzigen. Hierdoor is een deel nog bestemd als agrarisch. Inmiddels trekt de woningmarkt aan en moet ook voor het laatste deel van Kerkwijk een juiste bestemming geregeld worden. Om die reden dient een nieuw bestemmingsplan te worden opgesteld voor het nog te bebouwen deel (fasen V, VI en VII).

Planning en onderbouwing van de activiteiten

De periode van de werkzaamheden wordt zo veel mogelijk afgestemd op de ecologie van de steenuil. Er kan voor de steenuil echter geen gunstige periode worden aangegeven om de activiteiten uit te voeren. Bij activiteiten die effect hebben op het leefgebied van de steenuil moeten de activiteiten plaatsvinden in de periode augustus tot en met januari, dat wil zeggen buiten het meest kwetsbare deel, namelijk de periode van de voortplanting.

Door de omvang van de ruimtelijke ontwikkelingen is het echter niet mogelijk om volledig buiten het broedseizoen van de steenuil te werken. De bouwwerkzaamheden dienen daarom ruim voor aanvang van het broedseizoen (voor 1 januari) gestart te worden, zodat er enige gewinning optreedt. Dit geldt met name voor kavels in de directe omgeving van de verblijfplaats (het oostelijk deel van plangebied Kerkwijk, zie ook figuur 7). En er zijn extra mitigerende maatregelen noodzakelijk.

Verbodsbepalingen

Voor welke soort wordt de ontheffing aangevraagd?

- Steenuil

Voor welk verbod wordt de ontheffing aangevraagd?

- Vogelrichtlijn 3.1 lid 4, Verstoren

Achtergrond van de inventarisatie

Methode van onderzoek

Steenuil

Steenuilen zijn vooral actief in de avondschemer, vanaf een halfuur na zonsondergang, tot middernacht. Er is in de avondschemer specifiek geïnventariseerd op territoriaal gedrag. Met behulp van geluidsapparatuur zijn territoriumroepen afgespeeld. Tevens is er tijdens de avondbezoeken gelet op overige aanwijzingen die duiden op aanwezigheid van de steenuil als transport van voedsel, transport van nestmateriaal etc.

Conform de richtlijnen van SOVON Vogelonderzoek Nederland en de Soortenstandaard Steenuil van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (Versie 2.0, december 2014) zijn hiervoor 3 avondbezoeken uitgevoerd te worden in de periode 15 februari tot en met 15 april.

Naast deze avondbezoeken is tijdens een dagbezoek gericht gezocht naar sporen en is het plangebied beoordeeld op de kwaliteit van het biotoop. Verder is contact gezocht met de lokale steenuilenwerkgroep (dhr. M. Hageman) om aanvullende informatie over aanwezige steenuilen te achterhalen, is de NDFF geraadpleegd voor recente waarnemingen en is contact gelegd met de bewoners van de Dijksestraat 38a in verband met het achterhalen van de nestlocatie van de steenuil. Middels dit onderzoek is een volledig beeld ontstaan over de aanwezigheid van en het gebiedsgebruik door de steenuil.

Technieken van inventarisatie

Visueel onderzoek

Tijdens de bezoeken is voor zonsondergang gestart met een visuele inspectie van het onderzoeksgebied. Hierbij is gezocht naar verse sporen als braakballen, prooi-resten, uitwerpselen etc. en is gelet op transport van voedsel, transport van nestmateriaal etc. Daarnaast zijn tijdens het dagbezoek de geschikte en minder geschikte terreindelen binnen het plangebied en de directe omgeving (omgevingscheck) in kaart gebracht, om een beeld te krijgen van de functionaliteit van het gebied voor de steenuil.

Auditief onderzoek

Naast het visuele onderzoek is auditief onderzoek uitgevoerd met behulp van geluidsapparatuur. In eerste instantie wordt geluisterd naar spontaan roepende vogels. Bij stilte en voor nadere peiling van aanwezige vogels is gebruik gemaakt van uitlokking met behulp van verschillende beschikbare steenuilgeluiden, waaronder territoriumroepen. Het auditief onderzoek is in de avondschemer, vanaf een halfuur na zonsondergang, tot middernacht uitgevoerd.

Periode van onderzoek

De 3 avondbezoeken (auditief onderzoek) zijn in de periode 15 februari tot en met 15 april 2017 uitgevoerd:

- 1) 20 februari 2017 (avondbezoek / auditief onderzoek)
- 2) 23 maart 2017 (avondbezoek / auditief onderzoek)
- 3) 10 april 2017 (avondbezoek / auditief onderzoek)

Het dagbezoek (visueel onderzoek) heeft op de volgende datum plaatsgevonden:

- 1) 25 april 2017 (dagbezoek / visueel onderzoek)

Kaart onderzoeksgebied steenuilonderzoek

Figuur 4. Afspeellocaties steenuilgeluiden.

Resultaten van de inventarisatie

Aanwezige beschermde soort(en)

Tijdens het gericht onderzoek is in het onderzoeksgebied en de (directe) omgeving de volgende jaarrond beschermde vogelsoort aangetroffen:

- Steenuil

Aanwezige voortplantings- of vast rust of verblijfplaats(en)

Steenuil

Tijdens het gericht onderzoek en uit aanvullende gegevens is gebleken dat er een steenuil territorium aanwezig is bij de Dijksestraat 38a, net buiten het plangebied. Uit analyse is gebleken dat delen van het plangebied behoren tot het functioneel leefgebied van deze steenuil.

Veldonderzoek

Tijdens de eerste en derde avondronde is een roepende steenuil waargenomen bij een erf ten noorden van het plangebied, aan de Meursweg 14-14a. Op basis van de deze territoriale waarnemingen is in 2017 geconcludeerd dat hier een territorium/nestlocatie aanwezig is. De exacte nestlocatie kon niet vastgesteld worden. Tijdens het dagbezoek zijn geen steenuilenkasten waargenomen op en rond deze locatie. Naast dit territorium zijn rondom het plangebied geen steenuilen gezien of gehoord.

Literatuur

Bij de Steenuilenwerkgroep zijn uit deze omgeving geen territoria/nestlocaties bekend. Ook het aangetroffen territorium aan de Meursweg is bij de lokale steenuilenwerkgroep (dhr. M. Hageman) niet bekend. De dichtstbijzijnde bekende territoria bevinden zich aan de Haagweg, 't Slag en Kerkwijkweg, ten zuidoosten en zuidwesten van het plangebied, buiten de invloedssfeer van de geplande werkzaamheden (data steenuilenwerkgroep). Aan de Dijksestraat, ten noordoosten van het plangebied, heeft circa vijf jaar geleden wel een steenuil gebroed. Maar recent zijn hier geen waarnemingen meer gedaan. Mogelijk is deze steenuil verhuist naar de Dijksestraat 38a. Het plangebied bevindt zich in een gebied met vrij lage dichtheden aan steenuilen (meded. M. Hageman).

Dijksestraat 38a

Op basis van contact met de bewoners en informatie van de gemeente Montferland is gebleken dat de nestlocatie zich op het erf aan de Dijksestraat 38a bevindt (zie figuur 4). De bewoners hebben enkele jaren geleden zelf een steenuilenkast opgehangen in een houten schuurtje (omdat men weleens een steenuil had waargenomen). Deze kast werd direct in gebruik genomen. In twee opeenvolgende jaren (2015 en 2016) hebben een paartje steenuilen hier jongen grootgebracht. In 2017 was er opeens nog maar één exemplaar aanwezig. Mogelijk dat één van de oudervogels verongelukt is. De eieren zijn toen ook niet uitgedroed (meded. bewoners). In 2018 blijken er weer twee vogels aanwezig

te zijn op de locatie. Dus de locatie Dijksestraat 38a is nog steeds (of wederom) in gebruik als nestplaats. Het is niet bekend of de steenuilen in 2018 succesvol gebroed hebben. Het wegvallen van één van de partners verklaart mogelijk waarom er in 2017 op dit erf geen baltsactiviteit waargenomen is tijdens het gericht onderzoek.

Figuur 4. Locatie van de verblijfplaats met geschatte territoriumgrootte, ten opzichte van de plangebieden Kerkwijk (rood) en Meursweg (blauw).

Omvang van de populatie

Binnen de invloedssfeer van de geplande werkzaamheden is één territorium van de steenuil aanwezig. In de omgeving van het plangebied bevinden zich nog verschillende bezette territoria. Deze bevinden zich allen in het buitengebied ten zuiden van de bebouwde kom van Didam, waar het landschap bestaat uit een afwisseling van verspreid liggende woonerven, fruitbomen, extensief beheerde graslanden (paardenweides) en intensievere agrarische percelen. Tijdens eerder gericht onderzoek (Econsultancy, 2013) zijn territoria vastgesteld aan 't Slag, de Kerkwijkweg, Haaghweg, Korte Klauwenhof en Fluunseweg. Deze territoria bevinden zich buiten de invloedssfeer van de geplande woningbouw in het plangebied (zie figuur 5).

Legenda

- Nestlocaties steenuil
- territoria
- Plangebied
 - Kerkwijk
 - Meursweg

Figuur 5. Territoria steenuil in de omgeving van het plangebied.

Analyse leefgebied steenuil Dijksestraat 38a

Binnen het territorium bevinden zich in het plangebied een aantal marginaal geschikte en optimaal geschikte foerageergebieden voor de steenuil. Ook buiten het plangebied is binnen het territorium geschikt leefgebied voor de steenuil aanwezig door de kleinschalige afwisseling tussen dierenweiden, gazons, bermen, fruitboomgaarden, bebouwing en opgaand groen (zie foto 1 t/m 4). Net buiten het plangebied worden ook percelen ten oosten van de Dijksestraat en ten zuiden van de nieuwe rondweg vermoedelijk door de steenuil gebruikt als foerageergebied. Binnen het territorium bevinden zich verder

infrastructuur, bebouwing en monotone agrarische graslanden. Deze zijn grotendeels ongeschikt als foerageergebied voor de steenuil.

Foto 1 t/m 4. Geschikt leefgebied steenuil in het plangebied en de directe omgeving van de verblijfplaats.

De ingreep tast een deel van het leefgebied van de steenuil aan. De nestplaats zelf wordt niet fysiek aangetast. Deze bevindt zich net buiten het plangebied 'Kerkwijk' (zie figuur 4). Er is mogelijk wel sprake van verstoring van deze verblijfplaats. Door de geplande woningbouw gaat er circa 3,8 hectare grasland verloren, waarvan circa 3,5 hectare als marginaal geschikt (plangebied Kerkwijk) en 0,3 hectare als optimaal geschikt (plangebied Meursweg) beschouwd kan worden. De 3,5 hectare monotone, agrarische grasland is door de bemesting, het intensieve beheer en het ontbreken van microreliëf nauwelijks geschikt als foerageergebied voor de steenuil door het beperkte voedselaanbod van regenwormen en muizen.

Een aantal optimaal geschikte foerageergebieden rondom de nestlocatie blijven behouden. Dit betreft onder andere verschillende dierenweides met weidepaaltjes langs de perceelranden, een wadi, brede bermen, fruitboomgaarden en enkele graslandpercelen met voldoende structuur en microreliëf.

Het plangebied voor de uitbreiding van de woonwijk 'Kerkwijk', betreft een grootschalig, bemest agrarisch grasland van circa 3,5 hectare. In het recente verleden is dit perceel ook als maisakker gebruikt. Het grasland is soortenarm en monotoon van karakter. Naast Engels raaigras zijn er nauwelijks andere gras- of kruidensoorten te vinden. Variatie in structuur is nauwelijks aanwezig. Er staan geen weidepaaltjes langs het perceel. Ook zijn er geen bomen of struiken in het perceel aanwezig. Dit perceel is dan ook slechts marginaal geschikt als foerageergebied voor de steenuil. Het perceel wordt naar verwachting niet of nauwelijks gebruikt als foerageergebied door de steenuil. De perceelranden en aangrenzende bermen worden vermoedelijk intensiever gebruikt als foerageergebied.

Het plangebied voor het woningbouwproject 'Meursweg', betreft een extensief beheerd en deels verruigd graslandperceel zonder opgaande beplanting van 2.950 m². Dit perceel is geschikt als foerageergebied. In ruigten en ruig grasland zijn vaak insecten, zoals loopkevers, (mei)kevers, nachtvlinders, rupsen en muizen te vinden.

Beide percelen vallen gedeeltelijk binnen het territorium van de steenuil aan de Dijksestraat 38a. In figuur 6 is weergegeven welke percelen binnen het territorium van de steenuil geschikt en marginaal geschikt zijn als leefgebied/jachtbiotoop. De niet ingekleurde delen zijn ongeschikt als leefgebied. Dit betreft met name aaneengesloten bebouwing, kleine, ongeschikte tuinen¹ en infrastructuur.

Binnen het geschatte territorium tijdens het broedseizoen (circa 27 hectare, cirkel van 300 meter rond de verblijfplaats) blijft circa 12 hectare optimaal leefgebied en 1,5 hectare marginaal leefgebied beschikbaar. In totaal blijft er dus circa 13,5 hectare leefgebied beschikbaar binnen het territorium. Deze oppervlakte ligt ruim boven de minimum territoriumgrootte van 5 hectare, die in de Soortenstandaard Steenuil gehanteerd wordt. Aan de oostzijde is mogelijk een kleine overlap met een naburig steenuil territorium (zie figuur 5). De overlap is dermate klein, dat dit niet meegenomen is in de effectbeoordeling. Buiten het broedseizoen is het mogelijk dat ook foerageergebieden op ruimere afstand van de verblijfplaats gebruikt worden. Er kan dan ook enige overlap zijn met naburige steenuilenparen.

¹ Geschikte tuinen worden vaak juist gebruikt als foerageergebied door de steenuil, zeker in combinatie met moestuinen en weilandjes met klein vee.

Legenda

● Nestlocatie steenuil	Habitat steenuil
Plangebied	■ geschikt leefgebied
□ Kerkwijk	■ marginaal geschikt leefgebied
□ Meursweg	□ Territorium steenuil

Figuur 6. Analyse leefgebied steenuil Dijksestraat 38a in Didam.

Beschrijving netwerk

Door aan te geven welke delen van het plangebied en de directe omgeving in welke mate in potentie geschikt zijn voor de steenuil is de verspreiding, de omvang, de dichtheid en kwaliteit van het leefgebied van de steenuil in beeld gebracht worden (zie figuur 5 en 6). Door het uitvoeren van een omgevingscheck is in kaart gebracht welke uitwijkmogelijkheden de steenuil heeft om in de omgeving zelf nieuwe roestplaatsen en foerageergebieden te vinden en welk effect de uit te voeren activiteit heeft op de gunstige staat van instandhouding van de steenuil. Tijdens de omgevingscheck zijn, met uitzondering van de verblijfplaats aan de Dijksestraat 38a, geen andere verblijfplaatsen van de steenuil vastgesteld rondom het plangebied. In de ruimere omgeving van het plangebied bevinden zich wel verschillende territoria van de steenuil (bron: NDFF en Econsultancy, 2013).

Omgevingscheck

Binnen de invloedssfeer van de geplande werkzaamheden is één territorium van de steenuil aanwezig. In de omgeving van het plangebied bevinden zich nog verschillende bezette territoria. Deze bevinden zich allen in het buitengebied ten zuiden van de bebouwde kom van Didam, waar het landschap bestaat uit een afwisseling van verspreid liggende woonerven, fruitbomen, extensief beheerde graslanden (paardenweides) en intensievere agrarische percelen. Tijdens eerder gericht onderzoek (Econsultancy, 2013) zijn steenuilterritoria vastgesteld aan de Haagweg 6, Korte Klauwenhof 3 en Fluunseweg 7. Deze territoria bevinden zich buiten de invloedssfeer van de geplande woningbouw in het plangebied (zie figuur 5).

Op basis van de ligging van de verblijfplaats van de steenuil en het huidige leefgebied wordt gesteld dat er na de realisatie van de woningbouw voldoende geschikt leefgebied overblijft voor dit steenuilterritorium. Door de geplande woningbouw zal er geen sprake zijn van ruimtebeslag op een essentieel deel van het functioneel leefgebied. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats is niet afhankelijk van het plangebied. Er is echter wel sprake van een afname van de omvang van het leefgebied. Om het verlies aan foerageergebied te mitigeren dient het overgebleven leefgebied versterkt te worden. Hiervoor is voldoende ruimte beschikbaar binnen het territorium. Een aantal elementen worden behouden en nieuw aangelegd om voor voldoende geschikt leefgebied te zorgen.

Effecten

Effecten van de werkzaamheden op de steenuil

Tijdelijke effecten

Als gevolg van het bouwrijp maken van de bouwkavels en aansluitend de beoogde woningbouw is tijdelijk sprake van een verstorend effect door een toename van menselijke activiteit, geluid, licht en trillingen op de nabijgelegen vaste rust- en verblijfplaats van de steenuil.

Permanent effect

Door te zorgen voor adequate mitigerende maatregelen kan verlies aan functionaliteit en permanent negatief effect op de honkvaste steenuil voorkomen worden. Er verdwijnt een gedeelte aan marginaal geschikt (3,5 ha) en een gedeelte geschikt foerageergebied (0,3 ha) door de geplande woningbouw. Er worden mitigerende maatregelen uitgevoerd in de vorm van het optimaliseren van het resterende leefgebied, zodat voldoende kwalitatief leefgebied voor de steenuil aanwezig blijft. Hier blijft de functionaliteit van het leefgebied van de steenuil behouden en is de instandhouding van de lokale populatie steenuilen gewaarborgd.

Cumulatief effect

Er zijn in de directe omgeving van het plangebied geen activiteiten, als grootschalige infra- of woningbouwprojecten, bekend die als gevolg hebben dat op enig moment niet meer voldaan kan worden aan het minimaal vereiste voor een levensvatbare populatie, waardoor de gunstige staat van instandhouding niet meer gewaarborgd kan worden. Cumulatieve effecten op de soort of het aanwezige steenuilpaar zijn dan ook niet te verwachten.

Deskundige die betrokken is bij uw activiteiten en zijn/haar kwalificaties

Het steenuilonderzoek is door Staring Advies uitgevoerd. De ontheffingsaanvraag is door een ervaren ecooloog (R. Boerboom) van Staring Advies opgesteld. Staring Advies is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

Wijze waarop de effecten op de soort tijdens de werkzaamheden worden gevolgd

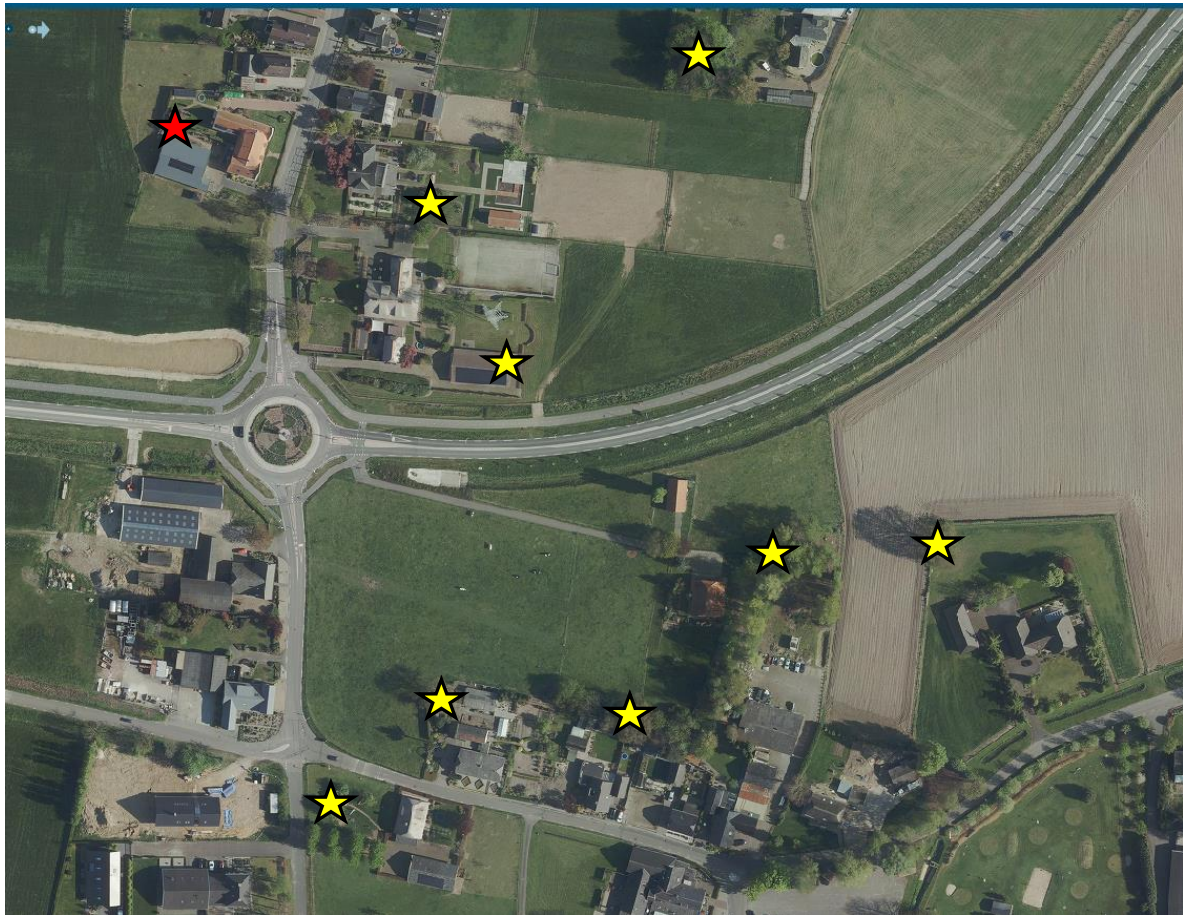
- Het bouwrijp maken van het plangebied (agrarisch perceel) wordt in het 2^e kwartaal van 2019 opgestart. Deze werkzaamheden zijn qua verstoring vergelijkbaar met de agrarische activiteiten in de huidige situatie. Ook is er op circa 200 meter afstand sinds enkele jaren in de huidige situatie al sprake van bouwwerkzaamheden aan een woonwijk, waardoor enige gewenning is opgetreden.
- De bouwwerkzaamheden aan de woningen nabij de verblijfplaats van de steenuil (zie figuur 7) worden ruim voor aanvang van het broedseizoen gestart, vóór 1 januari. Door de omvang van de ruimtelijke ontwikkelingen is het niet mogelijk om

de woningbouw volledig buiten het broedseizoen van de steenuil te realiseren. Daarvoor worden extra mitigerende maatregelen getroffen. Voor de woningen op ruimere afstand van de verblijfplaats is dit minder van belang.

- De groenstrook aan de zuidzijde van het plangebied Kerkwijk dient minimaal 1 groeiseizoen vóór het bouwrijp maken van het plangebied gerealiseerd te zijn.
- Ter afscherming van de verblijfplaats aan de Dijkestraat 38a dient een tijdelijke of permanente (groene) afscherming aangebracht te worden. Dit kan bijvoorbeeld bestaan uit een klimopscherm, wilgentenen of aanplant van snelgroeïende soorten als elzen en wilgen. Als tijdelijke afscherming kan ook een kunstmatige oplossing in de vorm van bouwhekken met dicht donkergroen of zwart bouwzijl aangebracht worden.
- Als tijdelijke uitwijklocatie (als dagrustplaats) worden minimaal 2 extra steenuilenkasten opgehangen binnen het territorium van de steenuil (zie figuur 8).
- De bouwplaats dient 's nachts niet aangelicht te worden, om verstoring van foeragerende steenuilen te voorkomen.
- Aanrijroutes van het bouwverkeer dienen bij voorkeur via de Scholtenstuk (ten westen van het plangebied) te lopen en niet via de Dijkestraat, om de verstoring van rustende steenuilen te beperken (zie figuur 7).
- Bovenstaande maatregelen dienen vertaald te worden in een mitigatie- en uitvoeringsplan, dat tijdens de werkzaamheden aanwezig moet zijn op de bouwplaats.

Figuur 7. Mitigerende maatregelen tijdens de werkzaamheden.

★ **Locatie huidige verblijfplaats**
★ **Geschikte locatie extra steenuilenkast**

Figuur 8. Geschikte locaties extra steenuilenkasten.

Voorkomen van negatieve effecten door de wijze van uitvoering van de werkzaamheden

De periode van de werkzaamheden wordt zoveel mogelijk afgestemd op de ecologie van de steenuil. Er kan geen meest gunstige/ideale periode worden aangegeven om de activiteiten uit te voeren. Bij activiteiten die effect hebben op het leefgebied van de steenuil (zoals sloop-, kap-, graaf- of bouwwerkzaamheden) moeten de activiteiten plaatsvinden in de periode augustus tot en met januari, dat wil zeggen buiten het meest kwetsbare deel, namelijk de periode van de voortplanting. Dit is niet voor alle werkzaamheden mogelijk. Daarom worden de werkzaamheden in de directe omgeving van de verblijfplaats van de steenuil ruim voor het broedseizoen gestart en worden extra mitigerende maatregelen voorgesteld om verstoring zo veel mogelijk te minimaliseren.

Door de geplande ruimtelijke ontwikkeling gaat een gedeelte van het foerageergebied verloren. Door de werkzaamheden (grotendeels) buiten de meest kwetsbare periode uit te voeren en voorafgaand en tijdens de werkzaamheden maatregelen te nemen zullen er

geen (permanente) negatieve effecten op de nestplaats en de functionaliteit van het leefgebied verwacht worden. De te nemen maatregelen worden in een mitigatie- en uitvoeringsplan beschreven. Bij uitvoering van de werkzaamheden zal men verder rekening moeten houden met het broedseizoen van overige vogels.

Gunstige staat van instandhouding

Staat van instandhouding

Steenuil is een (vrij) algemene soort in Nederland en ook in de gemeente Montferland. Het plangebied is onderdeel van het foerageergebied van één steenuilenpaar. Bij herinrichting van het plangebied blijft het territorium van de steenuil behouden. Gelet op de aanwezigheid van hoogstamboomgaard(en), een wadi, tuinbeplantingen, gazons, kortgrazige percelen (schapen- en paardenweitjes), ruige grasranden en heggen/hagen, zal het voedselaanbod ter plaatse voldoende zijn en heeft de steenuil ter plaatse naar verwachting een kleine homerange. In de directe omgeving zullen in het geval van (tijdelijk) verminderd voedselaanbod voldoende uitwijkmogelijkheden zijn (zie figuur 6). De directe omgeving van de Dijksestraat 38a, waar zich de verblijfplaats bevindt, biedt voldoende mogelijkheden voor de steenuil om te foerageren. Als extra dagrustplaats tijdens de werkzaamheden worden hier ook minimaal 2 extra steenuilenkasten opgehangen. Op lange termijn worden daarom ook geen negatieve effecten verwacht. De staat van instandhouding blijft dan ook gewaarborgd. Het territorium blijft voor het koppel steenuilen ten allen tijde bruikbaar om te foerageren, te schuilen en zich voort te planten.

Beïnvloeding staat van instandhouding door de werkzaamheden

Op basis van de ligging van de verblijfplaats van de steenuil en het huidige leefgebied wordt gesteld dat er na de realisatie van de woningbouw voldoende geschikt leefgebied overblijft voor dit steenuilterritorium. Door de geplande woningbouw zal er geen sprake zijn van ruimtebeslag op een essentieel deel van het functioneel leefgebied. Er blijft voldoende kwalitatief leefgebied voorhanden. Deze percelen kunnen het verlies aan foerageergebied opvangen. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats is niet afhankelijk van het plangebied. Er is echter wel sprake van een afname van de omvang van het leefgebied.

Om het verlies aan foerageergebied te compenseren dient het overgebleven leefgebied versterkt te worden. Een aantal elementen dienen behouden of nieuw aangelegd te worden om voor voldoende geschikt leefgebied te zorgen.

Maatregelen

Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de steenuil te waarborgen worden een aantal maatregelen voorgesteld. Deze maatregelen zijn gericht op het beperken van verstoring tijdens de werkzaamheden en het versterken van het leefgebied.

Tijdelijke maatregelen

Periode van werkzaamheden

De bouwwerkzaamheden van de kavels nabij de nestlocatie (zie figuur 7) worden ruim voor aanvang van het broedseizoen gestart, vóór 1 januari. Voor de woningen op ruimere afstand van de verblijfplaats is dit minder van belang. Door de omvang van de ruimtelijke ontwikkelingen is het niet mogelijk om de woningbouw volledig buiten het broedseizoen van de steenuil te realiseren.

Voorkomen van verstoring tijdens de aanlegfase

Ter afscherming van de verblijfplaats aan de Dijkestraat 38a dient een tijdelijke of permanente (groene) afscherming aangebracht te worden. Dit kan bijvoorbeeld bestaan uit een klimopscherm, wilgentenen of aanplant van snelgroeiende soorten als elzen en wilgen. Als tijdelijke afscherming kan ook een kunstmatige oplossing in de vorm van bouwhekken met dicht donkergroen of zwart bouwzijl aangebracht worden.

De bouwplaats dient 's nachts niet aangelicht te worden, om verstoring van foeragerende steenuilen te voorkomen.

Deelgebieden die geschikt zijn als foerageergebied binnen het territorium (zie figuur 6) mogen niet gebruikt worden voor de opslag van materieel/materiaal of op andere wijze aangetast worden tijdens de bouwfase.

Aanrijroutes van het bouwverkeer dienen bij voorkeur via de Scholtenstuk (ten westen van het plangebied) te lopen en niet via de Dijksestraat, om de verstoring van rustende steenuilen te beperken (zie figuur 7).

Extra verblijfplaatsen

Door de voorgenomen ingreep gaat de huidige verblijfplaats niet verloren. Er is alleen sprake van verstoring tijdens de bouwwerkzaamheden. Als tijdelijke uitwijklocatie (als dagrustplaats) worden minimaal 2 extra steenuilenkasten opgehangen binnen het territorium van de steenuil (zie figuur 8). Steenuilen hebben de tijd nodig om aan nieuwe roestplaatsen te wennen. Gedurende deze gewenningsperiode van 3 maanden moeten zowel de oorspronkelijke situatie als de nieuw aangebrachte vervangende voorzieningen beiden aanwezig zijn. Hierdoor kunnen de steenuilen de voorzieningen ontdekken en verkennen voor de ingreep wordt uitgevoerd. Een voldoende lange gewenningsperiode is nodig om een minimaal succes van de maatregelen te waarborgen. Hoe dichter de vervangende alternatieven bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe

groter de kans is op succes. De extra roestplaatsen worden binnen 350 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats geplaatst.

Opstellen mitigatie- en uitvoeringsplan

Bovenstaande maatregelen dienen vertaald te worden in een mitigatie- en uitvoeringsplan, dat tijdens de werkzaamheden aanwezig moet zijn op de bouwplaats.

Permanente voorzieningen

Om het overgebleven leefgebied te versterken worden een aantal groenelementen aangebracht, die voor steenuilen een meerwaarde hebben. Deze zijn in figuur 9 weergegeven. In het plangebied 'Meursweg' is door de geplande woningbouw geen ruimte voor verbetering van het leefgebied van de steenuil.

- **Aanplant bomenrij**
- **Aanplant boomgroep**
- **Beheer als extensief grasland door maai-beheer**
- **Aanplant haag**
- **Behouden houten palen als uitkijkpost voor de steenuil**
- **Nestlocatie steenuil**

Figuur 9. Landschappelijke inpassing t.b.v. versterking leefgebied steenuil.

Aanplant bomenrij

Aan de zuidzijde van het plangebied Kerkwijk blijft een circa 25 meter brede strook onbebouwd. In de huidige situatie is hier een langgerekte wadi, met daarnaast de berm van de Ruigenhoek. Het voorstel is om hier een bomenrij met een lengte van circa 250 meter toe te voegen. Plantafstand 5-10 meter = circa 25-50 exemplaren. Deze aanplant dient voorafgaand aan de overige werkzaamheden gerealiseerd te zijn. Op termijn vormen de bomen een potentiële schuil- en nestlocatie voor de steenuil.

Aanplant boomgroep

In en aan de rand van de nieuw te bouwen Kerkwijk worden enkele boomgroepen aangeplant. De bomen kunnen fungeren als uitkijkpost/zitplaats en dagrustplaats voor steenuilen. Er wordt gekozen voor inheemse (en/of landschappelijk waardevolle) boomsoorten als linde, zomereik, beuk of witte paardenkastanje.

Aanplant heg/haag

Aan de noordrand van het plangebied Kerkwijk wordt grenzend aan de afrastering van naastgelegen paardenwei een heg/haag (lengte circa 200 meter) aangeplant. Deze heg/haag zal een afscherming tussen de woonwijk en het leefgebied van de steenuil vormen en daarnaast een extra voedselbron vormen. Ook wordt er een overhoekje ingeplant met bosplantsoen, in de noordwesthoek van het plangebied. Door de strategische ligging naast een paardenwei ontstaat hier, in combinatie met een extensief beheerde graslandstrook, een stukje verbeterd foerageergebied.

Extensief beheerd grasland

Twee stroken aan de rand van het plangebied Kerkwijk worden als extensief grasland ingericht en beheert. In deze stroken vinden steenuil voedsel in de vorm van regenwormen, insecten en muizen. Het wordt aanbevolen om deze stroken maximaal twee maal per jaar te maaien. Ook een centraal gelegen openbare groenstrook in de nieuwe woonwijk wordt als extensief grasland beheerd. Gezamenlijk hebben deze stroken een oppervlakte van circa 7000 m².

Behouden afrasteringspalen

Langs een paardenweide aan de noordzijde van het plangebied Kerkwijk worden de houten afrasteringspalen behouden, waardoor er voldoende uitkijkposten voor de steenuil gewaarborgd blijven.

Verkeersmaatregelen

Een toename van de verkeersintensiteit kan leiden tot verkeersslachtoffers onder de steenuil. De ontsluiting van de nieuwe woonwijk zal lopen via het bestaande wegennet. De maximum snelheid bedraagt hier 30 km per uur. Daarnaast zal de ontsluiting van de nieuwe woonwijk aansluiten op het bestaande wegennet ten zuiden van de verblijfplaats van de steenuil (zie figuur 10). Hierdoor is de kans op verkeersslachtoffers minimaal. Het optimale leefgebied van de steenuil bevindt zich hoofdzakelijk ten oosten van het plangebied. De inschatting is dat de toename van verkeer niet leidt tot een verhoogd risico op verkeersslachtoffers.

Figuur 10. Ontsluiting nieuw e woon ijk (rood) via bestaand w egennet (zw art), ten zuiden van de verblijfplaats van de steenuil (groen).

Algemene maatregelen

Algemene aandachtspunten bij versterking leefgebied steenuil:

- Het effect van de te nemen maatregelen moet duurzaam zijn.
- De effectiviteit van de maatregelen moet gemonitord worden.
- De werkzaamheden worden uitgevoerd na raadpleging en onder begeleiding van een deskundige ecooloog. Het mitigatie- en uitvoeringsplan wordt op voorhand besproken met aannemer/uitvoerder. Het mitigatie- en uitvoeringsplan is tevens op het werk aanwezig en kan te allen tijde aan het bevoegd gezag getoond worden.

Maatregelen die leiden tot het voorkomen van het overtreden van een verbodsbepaling

- Er blijft voldoende (kwalitatief) leefgebied voorhanden, waardoor de functionaliteit van het steenuilterritorium niet in het geding komt.
- Mitigerende maatregelen worden uitgevoerd voorafgaand aan en tijdens werkzaamheden om tijdelijke negatieve effecten te minimaliseren. Verstoring door

de aanlegwerkzaamheden worden zoveel mogelijk voorkomen door een aangepaste werkwijze.

- Werkzaamheden nabij de vaste rust- en verblijfplaats worden uitgevoerd in de voor de steenuil minst kwetsbare periode. Dit betekent in principe buiten de broedperiode van de steenuil, in de periode augustus tot en met januari.
- De huidige nestlocatie/vaste rust- en verblijfplaats wordt niet verwijderd. Er vinden geen ruimtelijke ingrepen op dit erf plaats.
- Er worden op korte afstand van de huidige verblijfplaats (extra) alternatieve dagrustplaatsen in de vorm van minimaal 2 extra steenuilenkasten aangebracht.
- Het leefgebied wordt plaatselijk versterkt door extra groenelementen als knotbomen, inheemse bosplantsoen, boomgroepen, extensief beheerd grasland, takkenhopen en weidapaaltjes.

Onderbouwing effectiviteit van de maatregel

Door de voorgenomen ingreep verdwijnt een gedeelte van het leefgebied van een steenuilenpaar. Er blijft echter voldoende geschikt leefgebied binnen de homerange van deze steenuilen beschikbaar. Door tijdig mitigerende maatregelen te treffen, zoals versterking van het leefgebied en het ophangen van extra steenuilenkasten en door tijdens de werkzaamheden voldoende rekening te houden met de aanwezige steenuil, wordt voorkomen dat de functionaliteit van het leefgebied aangetast wordt. De lokale steenuilenpopulatie ondervindt dan geen negatief effect van de geplande woningbouw.

Alternatieven

Alternatieve locatie

Het uitvoeren van de bouwwerkzaamheden is locatiegebonden en kan niet op een andere plek worden uitgevoerd. Het betreft de uitbreiding van een bestaande woonwijk.

Alternatieve inrichting

Met uitzondering van enkele openbare groenstroken en het plangebied Meursweg heeft de inrichting van het plangebied weinig waarde voor de steenuil. Een woonwijk is door het grotendeels ontbreken van voedselbronnen, de hoeveelheid verharding, verlichting en menselijke activiteit niet of nauwelijks geschikt als leefgebied voor de soort. Bij de inrichting van de openbare groenstroken worden zoveel mogelijk elementen gebruikt die van waarde zijn voor de steenuil (zie figuur 9).

Alternatieve werkwijze

De werkwijze van de bouw wordt zoveel mogelijk afgestemd op de aanwezigheid van de steenuil en de ecologie van de soort. Er is verder geen alternatieve werkwijze mogelijk. Voor de steenuil zijn (en worden) bovendien tijdig de nodige maatregelen genomen om duurzaam te kunnen voortbestaan in het gebied.

Alternatieve planning

De planning van de bouw wordt zoveel mogelijk aangepast aan de ecologie van de steenuil. Aangezien het gehele woningbouwproject niet buiten het broedseizoen kan worden uitgevoerd, wordt ervoor gekozen om de bouwwerkzaamheden op de kavels in de directe omgeving van de vaste rust- en verblijfplaats van de steenuil wél buiten het broedseizoen uit te voeren. Er vinden geen fysieke ingrepen aan een nestlocatie plaats. Het hanteren van een andere planning is niet mogelijk en ook niet zinvol.

Literatuur

- Beersma, P., W. Beersma & A. van der Burg, 2008. Steenuilen. Roodbont Uitgeverij, Zutphen.
- Harxen, R. van & P. Stroeken, 2011. De steenuil. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Parmentier F. & A. van Paassen, 2009. Steenuil onder de pannen. Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de steenuil. Landschapsbeheer Nederland.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard steenuil Athene Noctua. Versie 2.0, december 2014.
- Bij12. Kennisdocument Steenuil, versie 1.0, juli 2017.
- Boerboom, R., 2018. Aanvullend huismus- en steenuilonderzoek, Uitbreiding Kerkwijk en Meursweg in Didam. Staring Advies, Hoog-Keppel.
- Boerboom, R., 2018. Quickscan natuurtoets Meursweg in Didam. Staring Advies, Hoog-Keppel.

Staring Advies
Jonker Emilweg 11
6997 CB Hoog-Keppel
T 0314 641 910
info@staringadvies.nl